

Всесвітнє наукове ноосферно-онтологічне товариство
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
ГО «Фонд розвитку науки та освіти «ІНТЕЛЕКТ»

World Scientific Noosphere-Ontological Society
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Public organization «Foundation of Science and Education «INTELLECT»

ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ МОЛОДІ В XXI СТОЛІТТІ

*Міжнародний періодичний збірник наукових праць
за загальною редакцією
проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко, проф. Штефан Л. А.*

Випуск 3

SPIRITUAL AND INTELLECTUAL UPBRINGING AND TEACHING OF YOUTH IN THE XXI CENTURY

*International Periodical Collection of Scientific Papers
edited by prof. V. P. Babych, prof. L. S. Rybalko, prof. L. A. Stephan*

Issue 3

Харків – 2021
Kharkiv – 2021

Зеленська Л. Д. Феноменологія поняття «Педагогічне супервізорство».....	327
Коровіна Я. С. Формування соціального інтелекту у школярів початкової школи	331
Кваша А. С. Превенція булінгу в умовах створення безпечного освітнього середовища.....	334
Васильєва С. О., Агаркова Н. О. Формування соціальної позиції студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти	337
Зарудна І. А. Розвиток соціальних компетентностей студентів вищої освіти у Великобританії.....	341
Шумський О. Л. Соціокультурний компонент іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти.....	344
Трубавіна І. М. Теорії визначення й оцінки потреб і проблем користувачів послуг військово-соціальної роботи як дієвої служби допомоги людям	348
Рябовол Л. Т. Місце і роль навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» у підготовці магістра правоохоронної діяльності.....	352
РОЗДІЛ 3. ІСТОРИЧНІ ТА ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ Й НАВЧАННЯ	
357	
Ялліна В. Л. Деякі питання духовно-інтелектуального виховання дітей у вітчизняній педагогічній спадщині на початку ХХ століття	358
Єрмак Ю. І., Бунчук О. В. Діяльність українського вільного університету 1921-1945 рр.	363
Лупаренко С. Є. Питання дитинства і розвитку дитини у вітчизняних наукових дослідженнях (1990-ті рр.)	367
Тарарак Н. Г. Форми та методи заохочення керівників закладів дошкільної освіти до професійного зростання.....	370
Танько Т. П. Питання мотивації кадрів дошкільної освіти (історико-педагогічний аспект).....	375
Боярська-Хоменко А. В., Кузнецова О. Ю., Штефан Л. А. Основні напрями діяльності шкільних соціально-педагогічних служб України (початок ХХ століття)	380
Тарарак О. В., Тарарак М. Ю. Особливості організації просвіти батьків у провідних країнах світу.....	385
Чихаріна К. І. Особливості освітнього процесу в Сингапурі	390
Таяновський В. О. Генеза університетської автономії й академічної свободи.....	393
Бужин О. В. Вальдорфська школа – світ праці	398
Жерновникова О. А., Чень Цзін. Розвиток патріотизму в дітей у КНР	401

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНЕ СУПЕРВІЗОРСТВО»

Зеленська Л. Д.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та
інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна

Матеріали тез актуалізують проблему організації супервізії в умовах реформування загальної середньої освіти України і чинного законодавства; розкривають підходи до тлумачення базових понять педагогічної супервізії: супервізія (наставництво), супервізор (наставник), супервізований (учень, педагогічний працівник), навчальна супервізія, психологічна супервізія.

Ключові слова: супервізія, педагогічний супровід, наставництво, підтримка.

The materials of the theses actualize the problem of organization the supervision in the conditions of reforming the secondary education in Ukraine and the current legislation; reveal approaches to the interpretation of the basic concepts of pedagogical supervision: supervision (mentoring), supervisor (mentor), supervised (student, teacher), educational supervision, psychological supervision.

Key words: supervision, pedagogical support, mentoring, support.

2019 року для впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти МОН України запровадило супервізію — систему професійної підтримки педагогів, яка мала на меті організацію консультацій щодо впровадження НУШ, реалізації освітніх програм і навчальних планів, організації освітнього середовища, поширення сучасних методик і технологій навчання, використання інформаційно-комунікативних технологій, побудову демократичної моделі управління закладами освіти й реалізацію педагогіки партнерства [5]. Водночас супервізія спрямовувалася на забезпечення професійного та особистісного розвитку педагогів, надання їм допомоги у протидії стресу, запобіганні професійному вигоранню, зміцненні самооцінки.

2020 року набув чинності Закон України «Про повну загальну середню освіту», яким, згідно зі статтею 23, вводилася педагогічна інтернатура — система заходів, спрямованих на здобуття та/або вдо-

сконалення професійних компетентностей і педагогічної майстерності педагогічного працівника протягом першого року його професійної діяльності, як-от:

- супровід та підтримка у педагогічній діяльності з боку досвідченого педагогічного працівника (педагога-наставника);
- різні форми професійного розвитку (відвідування навчальних занять, опрацювання відповідної літератури тощо) [1].

Виконання цих обов'язків покладалося на педагога-наставника — педагогічного працівника з досвідом педагогічної діяльності, як правило, не менше п'яти років за відповідною спеціальністю (такою самою або спорідненою предметною спеціальністю або спеціалізацією).

Реалізація супервізорської практики в ЗЗСО відповідно до чинного законодавства вимагає витлумачення базових понять. Так, термін «супервізія» (лат. *super* — зверху, *viso* — бачення) був уведений до наукового обігу в 30-ті роки XX століття і традиційно використовувався у психіатрії. В перекладі з англійської він означає «здатність подивитися вглиб». У витоків дослідження явища супервізії стояли такі вчені, як Дж. Віннер, П. Девід, З. Фрейд, К. Юнг та ін. Найбільш уживаним на сьогодні є визначення супервізії, запропоноване американським психотерапевтом А. Хессом: «Супервізія — це насичена міжособистісна взаємодія, основна мета якої полягає в тому, щоб одна людина, супервізор, зустрілася з іншою, супервізованою, і спробувала зробити останню ефективною в допомозі людям» [2, с. 37].

Проектування супервізії на галузь освіти, зокрема загальної середньої, дозволяє розглядати цей феномен як форму підтримки, супроводу, наставництва. Так, дослідниця І. Іванюк розглядає супервізію як форму підтримки педагога, який може сфокусуватись на своїх труднощах у роботі з учнями, колегами, керівництвом, зрозуміти їх причину, мати можливість поділитися своїми думками, сумнівами, занепокоєнням, знайти шляхи вирішення, розділити відповідальність за ухвалення рішень із супервізором або групою [2, с. 37]. Супервізором за таких обставин виступає фахівець з високим рівнем кваліфікації та успішним досвідом роботи, який здійснює свою діяльність з метою професійної підтримки та професійного розвитку педагогічних працівників.

Водночас дослідник М. Криворучко потрактовує супервізію як вид педагогічного супроводу, що зумовлює підготовку вчителя до здійснення допомоги особистості учня, за життя, здоров'я та розвиток якого

він відповідальний [3, с. 63]. У цьому сенсі супервізором (наставником) є досвідчений і авторитетний учитель, консультант, координатор особистісного зростання і самовизначення учнів, який у межах освітнього простору закладу створює умови для усвідомлення учнями власного «Я», самоактуалізації, самореалізації, і самовдосконалення за індивідуальною освітньою траєкторією розвитку [6, с. 94-95].

Зазначене вище дає підстави свідчити, що супервізія є складним видом педагогічного супроводу, оскільки пов'язана із забезпеченням доцільної допомоги суб'єктам одночасно двох рівнів — педагогу й учню.

Зазначимо, що супервізію як професійну підтримку педагогів прийнято розглядати у двох аспектах — навчальному і психологічному. Зважаючи на це, виокремлюють навчальну і психологічну особистісно орієнтовану супервізію педагога. Навчальна супервізія — це процес професіоналізації молодого педагога й стимулювання розвитку ідентичності з новою професійною роллю [4, с. 190]. Навчальна супервізія не вирішує завдань психотерапії, не є способом контролю професійного розвитку педагога, а ґрунтується на навчанні у формі консультування, побудові взаємовідносин «на рівних». У навчальній супервізії педагог просувається до досягнення мети не самотійно, а разом із супервізором, долаючи всі її етапи.

Психологічна супервізія спрямована на розвиток і саморозвиток особистості вчителя, реалізацію його професійно-педагогічного потенціалу, забезпечення професійного самозбереження, підтримання адекватної самооцінки й наповнення професійного «Я».

Характеристика феномену супервізії вимагає з'ясування етичних детермінант її реалізації, які враховують специфіку і зміст супервізорської діяльності. Це конфіденційність, повага, прийняття супервізором переваг супервізованого, неупередженість та емоційна дистанція. В основу супервізії покладено принципи добровільності та довіри між супервізором і супервізованим. У результаті такої взаємодії збагачується практичний досвід кожного учасника супервізійного процесу.

Супервізійна підтримка як технологія базується на єднанні чотирьох функцій: діагностиці суті проблеми, інформації про проблему та шляхи її розв'язання, консультації на етапі прийняття рішення та відпрацюванні рішення [3, с. 66].

Результатом діяльності супервізора є новий досвід, отриманий супервізованим за його допомогою, сформованість у педагога компетентностей, які сприяють розв'язанню педагогічних проблем, розуміння можливостей особистісного або професійного зростання і впевненість у власних силах.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2232/>. Дата звернення 07.10.2021.
2. Іванюк І. В. Супервізія та інтервізія у роботі педагога. Психологія та психосоціальні інтервенції. Наук. журнал. 2018. Т. 1. С. 36–40.
3. Криворучко М. В. Супервізія як умова особистісно орієнтованого підходу у роботі з педагогічними кадрами. Управління школою. 2018. № 34–36. С. 62–72.
4. Лапіна М. Д. навчальна супервізія як метод професійної підготовки спеціалістів соціальної роботи. Київ : Теорія і практика сучасної психології. 2016. №2. С. 190.
5. Наказ МОН України №1313 від 18.10.2019 р. «Деякі питання організації та проведення супервізії». Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/NMO-1313.pdf>. Дата звернення 07.10.2021.
6. Осипова Т. Ю. теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічного наставництва : монографія. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2015. 412 с.